

tesore; sed hoc est falsum: ergo. &c. Probatur minor: Tertius possessor non tenetur restituere rem acceptam, ratione injustæ acceptationis, cum ipse nullam injuriam, injuriamve commiserit adversus metum patientem: neque item ratione rei acceptæ; cum hæc verè sit ipsius possidentis, qui iusto titulo illius dominium acquisivit: ergo tertius possessor non tenetur acquisita restituere metum patienti. Respondeo concedendo primam majorem, quam male negat Garcia de Nobilit. gloss. 17. num. 29. & alii. Veritas autem illius colligitur ex leg. Si cum exceptione, §. Pedius, ff. de eo quod metus causa, ibi: Pedius quoque lib. 8. scribit, arbitrium Judicis in restituenda re tale esse debere, ut eum quidem, qui vim admisit, jubeat restituere, etiam si ad alium res pervenit, etiam si alius metum fecit; nam in alterius præmium certi alicujus metum non oportet. Tenetur igitur tertius possessor restituere ratione rei acceptæ, quæ ad quemcumque possiderem transit, cum vitio, nempe affecta metus injuriâ. Unde patet ad probationem minoris. Et hæc quidem pro meticulous contractibus dicta sunt satis: ubi profectò se junctim, electæque conati sumus enucleare ea, quæ nimis diffusè ab aliquibus Doc-

toribus, ab aliis verò brevissimò calamo traduntur.

SECTION III.

UTRUM CONTRACTUS

ex ignorantia, dolo, aut errore, irriti, aut irritandi sint?

146 **R**ETEXIMUS Sectioni præcedenti ea, quæ ex parte voluntatis obesse possunt libertati consensûs, ut sit forma contractûs: nunc extricanda suscipimus illa, quæ ex parte intellectûs consensûs libertatem lædere possunt, nimirum ignorantia, error, inadvertentia, & dolo.

SUBSECTIO I.

ALICUA PRO QUÆSTIONIS intelligentia prænotantur.

147 **P**RÆNOTANDUM est primò: Quod ignorantia, & inadvertentia nihil aliud sunt, quam quædam nescientia objecti: ac proinde, sunt quid negativum. Differunt tamen in eo, quod inadvertentia est nescientia, seu defectus notitiæ actualis; Ignorantia verò est nescientia stabilis, seu habitualis. Ignorantia est duplex, alia negativa, seu privativa, & datur, dum intellectus nunquam habuit notitiam circa rem: talis est ignorantia, quam habet Turca de re. Alia est positiva, seu præcæ dif-

po-

positionis, & datur, dum quis non solum non habet veram scientiam, aut notitiam alicujus rei, verum etiam habet oppositam: v. g. quando quis erroneè judicat, Deum esse corporeum; Solem esse animatum.

148 Prænotandum est secundò: Quod dolo est, Machinatio, qua quis decipit alterum, sive dicto, sive facto, sive omissione alicujus, quod facere debuerat. Ex quo fit, ut, qui dolum patitur, deceptusque est, errorem etiam patiat. Error igitur, & dolo conveniunt in eo, quod uterque ignorantiam patitur: hoc tamen discrimine, quod error ignorantiam affert ortam ab intrinseco ipsius errantis; dolo verò ab extrinseco, nimirum à deceptore eam inducente. Dolo dividitur in bonum, & malum. Bonus est solertia, & sagacitas prudens, qua quis opportunè atitur ad se, suaque protegens, & substantiam; & respectu alterius non ad substantiam, sed ad qualitates concernunt: v. g. persona cum qua contrahitur in Matrimonio ingreditur illius substantiam: ait in contractu emptionis, & venditionis, non ad substantiam, sed ad qualitates reducitur: nihil enim interest, utrùm à Titio, an à Sempronio rem mihi necessariam emam. Similiter in elemosyna, paupertas accipientis

nam, dum quis putat se contrahere Matrimonium cum Berta, v. g. judicans esse Fulviam. Circa substantiam, v. g. dum quis contrahit Matrimonium falsò reputans, se non in perpetuum, sed ad tempus onera Matrimonii subiturum; tunc profectò errat circa substantiam; nam de substantia, essentiaque Matrimonii est perpetuitas. Circa qualitatem, versabitur error, aut dolo, ut si quis ducat Bertam credens esse, aut divitem, aut mitem, aut virginem, cum non ita sit: hæc enim solum sunt qualitates in contractu Matrimoniali.

150 Prænotandum est quarto diligenter: Quod plura inveniuntur, quæ sunt qualitates respectu unius contractûs, & respectu alterius sunt substantia, pertinentque ad illius essentiam: atque etiam ex adverso: plura inveniuntur, quæ respectu unius contractûs spectant ad illius essentiam, & substantiam; & respectu alterius non ad substantiam, sed ad qualitates concernunt: v. g. persona cum qua contrahitur in Matrimonio ingreditur illius substantiam: ait in contractu emptionis, & venditionis, non ad substantiam, sed ad qualitates reducitur: nihil enim interest, utrùm à Titio, an à Sempronio rem mihi necessariam emam. Similiter in elemosyna, paupertas accipientis

R 2

est

est de illius substantia; quod autem illam accipiens sit Titius, aut Caius, ad qualitatem reducitur: è contra accidit in Matrimonio, ubi paupertas inter qualitates recensetur, persona vero substantiam constituit.

151 Prænotandum est quòd pro clariori intelligentia præcedentis suppositionis, ex qua, ut arbitror, tota difficultatis machina pendet, retegendaque venit: Prænotandum inquam est cum Cardinali Pallavicino, & P. Haunoldo tom. 3. traët. 8. cap. 2. §. 3. quod hæ voces, substantia, qualitas, accidens, neutiquam accipiendæ sunt in hac quæstione, prout sumuntur à Philosophis; sed civiliter, & moraliter: & sanè, ut ego conjecto, confusio, varietasque opinionum inter Doctores in hoc brocardico, præcipue ortum trahit ex eo, quod confundant accidentia physica cum moralibus accidentibus, & qualitibus; quod abs dubio absurdum est: nam color, v. g. est accidens physicum; & tamen pro illo, qui vult emere pannum nigrum, aut equum album, ita ut si niger pannus non sit, neque albus equus nullo modo vellet emere, tunc apud omnes, color pertinet ad substantiam emptionis.

152 Igitur sicut Philosophicè loquendo, substantia est

ens primò intentum à natura, & propter se expetitur, & quod pertinet ad primam radicem, unde cæteræ qualitates pullulant, atque emanant; accidentia vera sunt illa, quæ primò, & per se non intenduntur à natura, sed sunt extra primam radicem, ab illaque oriuntur: ita in moralibus, substantia contractus illa erit, quæ primò intenditur, per seque expetitur à contractente; accidentia autem sunt illæ circumstantiæ, quæ comitantur ipsam rem præcipue volitant.

153 Prænotandum est sexto: Quod univèrsim, & ut plurimum illud debet censerì de substantia contractus hic, & nunc celebrati, ad quod ex communi hominum consuetudine, usque solent homines ligare suam voluntatem in illis contractibus: v. g. circumstantia persone: in aliquibus contractibus, ut in Matrimonio, in emptione mercipiorum, solet esse de substantia contractus; in aliis vero persona non ad substantiam, sed ad qualitatem omninò accidentalem spectat; ut in elemosyna, in emptione mercis, &c. ceterum sæpenuerò evenire potest, ut id quod ex communi usu, consuetudineque est de substantia contractus, hic, & nunc sit qualitas, & accidens, atque etiam ex adverso, quod censetur com-

mu-

muniter accidentale, potest induere naturam substantiæ; nimirum si per voluntatem contractentium hoc deducitur in pactum: cuius ratio est, quia ut ait, lex Contractus 24. ff. de Reg. Jur. Contractentes in rebus suis legem sibi dicunt. Et lex 1. ff. de Pactis: Nihil tam naturale est, neque ita congruum fidei humanæ, quam ea, quæ inter eos placuerunt, servare. Ac proinde contractentes pro arbitratu suo possunt efficere objectum principale, aut accidentale, quodcumque illis placuerit: ita ut paciscantur, quod si deficiat illa qualitas, penitus evanescat contractus, nulliusque roboris sit, quidquid inter ipsos actum erat.

154 Prænotandum est septimo: Possè aliquam qualitatem pertinere ad substantiam contractus, etiam si id non expressè paciscentes ipsi decernant, dummodò ex fine celebrandi talem contractum id liquidò constet. Si etenim qui solum vestibus nigris superinduitur, pannum emat, dicatque vendenti, se velle emere pannum ad sui indumentum, tunc quidem licet nihil exprimat de colore nigro, evidens est, nigredinis qualitatem ad substantiam illius contractus pertinere. Ex quo univèrsaliter stabiliendum est, qualitatem illam physicam esse moralem substantiam contractus ad

illiusque essentiam accedere, ad quam contractantes ipsos hic, & nunc constitit adtrinxisse, ligasseque suam voluntatem, vel ex ipsorum verbis, vel ex fine intento, vel ex communi more hominum similem contractum inveniunt.

155 Prænotandum est octavo: Quod error ignorantia, aut dolus potest, vel antecedere, vel comitari contractum: non quidem præcedentiæ temporis, quæ ad rem presentem nihil refert; sed præcedentiæ, aut comitantia in fluxu: tunc præcedit, quando si abesset error, aut dolus; contractus neutiquam exequeretur, & sic dicitur: Error daret, dolus dans causam contractui. Error, aut dolus comitans ille est, qui licet tempore præcedat contractui, non tamen causam dat illi hic, & nunc eodem enim modo celebraretur contractus si deficeret talis dolus, aut error.

156 Prænotandum est nono: Errorèm, aut dolum duplitér posse dare causam contractus primò impulsivè solum, & extrinsecè. Secundo finaliter, & intrinsecè: Error dat causam impulsivè, & extrinsecè, quando ita movet ad contractum, ut non sit motivum formale consensûs, sed solum impellat ad illum. Tunc autem dat causam intrinsecè, & formaliter, quando res,

aut

aut motivum per errorem cognita est objectum formaliter volitum per consensum. Exemplis res clarescet. Movetur quis ex subitario terræ tremore, aut ex imminenti naufragio ad eliciens contritionem; ita ut hic, & nunc contritionem non eliceret, nisi extitisset, aut procella, aut tremor terræ; tunc motus terræ, aut mors imminens se habet solum extrinsecè, & impulsivè ad contritionem, non verò intrinsecè motivè, cum contritio, ut talis sit, solum moveri debeat ex bonitate Dei offensi; similiter si quis putans Bertam esse divitem, hinc moveatur ad illam ducendam, ita tamen, ut consensum suum dirigat, uti debet, ad personam, tunc divitiz sunt objectum motivum, & determinativum illius intentionis, & tamen se habent extrinsecè, & impulsivè, respectu actus contrahentis, ceterum si contrahens expressè afferat: *Se nolle contrahere, si dives Berta non sit*, tunc divitiz se habent intrinsecè, dantque causam matrimoniali contractui. Perfecto supposito hinc accuratè notanda veniunt plena intelligentiam questionis.

157 Prænotandum est ultimum: Identidem evenit; quod pacificentes, dum hic, & nunc contrahent, aut errore ducti, aut dolo decepti falsò reputantur,

dari aliquam circumstantiam, aut qualitatem, quæ in re non datur, & quam, si scirent, non dari, non contraherent, aut hic, & nunc non ligant expressè suam voluntatem illi qualitati falso existimata, igitur in hoc casu defectus illius qualitatis, aut circumstantiæ non viciat contractum. Cujus ratio est: Quia voluntas, aut volitio, quæ non existit tempore celebrationis contractus; sed extitisset, aut defuisset, si talis conditio posita esset, non ponit actum, neque actum tollit obligationem; sed posuisset, aut subtulisset, si posita fuisset: v. g. Ducit quis Mariam, putans esse virginem, aut mitem, ita ut si scivisset esse corruptam, aut iracundam nimis, uti reverà est, nentiquam duxisset: tenet Matrimonium, ut omnes cum P. Sanch. tuerentur.

158 His necessariò præmissis. Disquiretur primò: Utrum error, aut dolo circa substantiam contractus contractum ipsum annullent, dum causam ipsi contractui non dederunt, eo quod eodem modo initus esset secluso errore, & dolo? Secundò quaeritur: Utrum dolo, aut error circa qualitatem, ita dantes causam contractui, ut ipsis deficientibus contractus nullo modo celebratus fuisset, contractum dicantur.

159 Prima sententia tueretur,

tur: errorem, aut dolum circa substantiam contractus illum annullare inspecto jure naturali, & positivo; circa qualitatem autem non annullare, sed relinquere infirmum, rescindibilemque ad voluntatem decepti, aut in errorem lapsi, ita Joan. Igneus, & alii Juristæ, quos refert Covarr. in regula Possessor. 2. part. §. 6. num. 6. P. Coninch. disp. 23. de Matrim. dub. 9. num. 73. citaturque pro hac sententia P. Haunoldus ubi supra; sed ipse, ut attendit legenti planum fiet: conclusionem suam semper stabilit juxta intelligentiam substantiæ, & qualitatis non physicæ, sed civiliter acceptæ.

160 Secunda sententia tenet, contractus hos omnes validos esse attento jure naturali; invalidos tamen inspecto positivo jure, excepto solum Matrimonio, quod utroque jure validum est, quando error non est circa substantiam: ita plures quos citatos sequitur Bonacina disput. 3. de Contract. quest. 1. punct. 1. §. 2. num. 3. ubi pro sua sententia afferit PP. Sanch. Rebellum, & alios, qui tamen ipsi non favent. Tertia sententia distinctione utitur, censetque contractus bonæ fidei nullos esse ipso jure, dum per dolum, aut errorem adhuc circa qualitatem celebrantur; contractus verò stricti juris validos esse, sed Ju-

dicis sententiâ dirimendos: ita plures, quos refert, & sequitur P. Sanch. lib. 1. de Matrim. disp. 63. num. 3. Quarta demum sententia propugnat, tales contractus esse quidem validos jure positivo, firmosque ex parte deponentis, qui tenetur stare contractui, si deceptus velit; rescindendos tamen ex parte decepti, qui si velit, potest contractum dirimere: ita Card. de Lug. disp. 27. sect. 6. num. 73. eandem sententiam in re tenent Anton. Gomez tom. 2. variar. cap. 2. num. 21. ubi affirmat esse communem. Insuper PP. Molina disp. 352. §. Ego probabilis. Rebellus lib. quest. 6. sect. 2. num. 11. & lib. 9. quest. 4. num. 5. & plures alii.

SUBSECTIO II.
DIVERSIS CONCLUSIONIBUS
sententia nostra
statuitur.

161 DICO primò: Error, & dolo dantes causam finalem, intrinsecèque influentes in contractum, quicumque ille sit, stando juri naturæ statim annullant contractum: vel aliter: Si error, aut dolo versentur circa rem, cui contrahens ligavit suam voluntatem, intentionemque suam restrinxit, tunc contractus est jure naturæ nullus, sive error sit circa substantiam, sive circa per-

sonam, sive circa qualitatem, quæ levisiimi, aut nullius momenti est ex parte objecti. Conclusio, ut jacet, apud neminem quem viderim, propugnatur: Ast in re est genuina mens omnium Doctorum, licet contrarium videantur adstruere. Probatur primò conclusio: Ille contractus est jure naturæ nullus, cui deest consensus liber, nam talis consensus est forma essentialis contractus: atqui dum error, aut dolus est circa rem, cui contrahens alligavit suam voluntatem, & quæ est expressè ab ipso volita, deditque causam finalem, & intrinsecam contractui, non datur consensus liber in contractum: ergo talis contractus, quicumque ille sit, est jure naturæ nullus.

162. Probatur minor. Qui emit, quia reputat esse aurum; quod emit, ita ut solum velit emere aurum, sin autem aurum non sit, non vult emere, non habet consensum, si res non sit aurea: si similiter qui vult emere equum si sit albus, vel unice, & expressè, quia est albus, non habet consensum emendi, si albus non sit: sed non ob aliam rationem, nisi quia alligavit suam voluntatem illi circumstantiæ: ergo &c. Urgetur, & retegitur amplius hæc ratio. Qui contrahit errore ductus circa aliquam qualitatem, licet in se sit exigui

momenti, vult contrahere; si res ita sit, vel quia ita est, ita ut si res non sit qualiter ab ipso apprehenditur, non vult contrahere: v. g. *Qui emit equum, quia est grandarius, vel si sit grandarius, taliter vult illum emere, ut nolit, si non sit grandarius*: ergo si errat in qualitate illa, non habet voluntatem emendi: atqui contractus sine consensu est jure naturæ nullus: ergo ille contractus erit jure naturæ nullus.

163. Probatur secundò: Divitiæ, integritas corporis, & alia hujusmodi non sunt de substantia matrimonii; sed solum sunt qualitates, & veluti accidentia illius: atqui qui matrimonium contrahit cum Berta motus ex errore, de eo quod dives sit, aut virgo, ita ut liget suum consensum existentie divitiarum asserens: *Volo contrahere si dives sit, alias nolo; vel si virgo sit, sin autem nolo contrahere*, si postea deprehendat, aut pauperem, aut corruptam, matrimonium non tenet, ut tueretur P. Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 18. n. 2. citatque pro opinione hæc plurimos Doctores; estque communis post P. Sanch. adeo ut si pro foro externo constet, voluntatem contrahentis fuisse illam, Jdex tenebitur pro nullitate matrimonii sententiam ferre; atqui hæc circumstantiæ non pertinent ad substantiam matrimonii, sunt:

suntque hujusmodi, ut, si contrahens illis non adtingat voluntatem, tenet matrimonium, ut omnes fatentur: ergo contractus omnis, in quo contrahens ligavit suam voluntatem, errore dante causam, est jure naturæ nullus.

164. Dico tertio: Stando jure positivo, error, aut dolus, dant causam contractui sive bonæ fidei, sive stricti juris non annullat statim contractum; sed validus civiliter est talis contractus. Probatur primò ex §. 1. Instit. de Exceptionibus, ubi Justinianus ait: *Si metu coactus, aut dolo inductus, aut errore lapsus stipulanti Titio promisisti, quod non debueras, palam est, te jure civili obligatum esse; & actio, qua intenditur dare te oportere efficax est*: (in substantia, non verò in effectu, ut Glossa ibi explicat) *sed iniquum est te condemnari, ideoque datur tibi exceptio, quod metus causa, aut doli mali, aut in factum composita ad impugnandam actionem*. Hoc ipsum deciditur Leg. 5. Cod. de Inutil. stipulat. ibi: *Dolo, vel metu adhibito actio quidem nascitur, si subdita stipulatio sit, per doli tamen mali, vel metus exceptionem submoveri petitio debet*; ergo tales contractus jure positivo sunt validi.

165. Probatur insuper ex leg. Julianus 13. ff. de Action. empti, & venditi, in qua vendens tigna cariola, morbosum

que pecus, valide vendit, licet teneatur ad detrimenta: insuper ex leg. in venditionibus, ff. de contrab. emptione; ubi venditio vilni, quod proxime acuerat emptore inscio, declaratur valida: atqui hæc venditiones celebrate sunt ex dolo, & errore dante causam contractui: ergo contractus cui error, & dolus dant causam, tenet jure positivo.

166. Respondent nonnulli ex adversariis, errorem, & dolum non dedisse causam contractibus in prædictis legibus; sed solum excessu pretii; qui excessus jubetur restitui. Impugnatur solutio. In specie legis Julianus: sermo est de illo, qui emit tigna ad construendam domum; sed qui emit tigna ad domum construendam nullo modo illa emerret, si sciret esse cariola; cum hoc potius esset ruinam sibi parare, quam domum ad habitandum fabricare: ergo error ille causam dedit contractui. Aliter: Error ille dat causam contractui, qui si abesset, nequaquam celebraretur contractus; & qui contrarius est fini principali, aut unico celebrandi contractum: atqui error circa vicium tignorum talis est, ut si abesset nequaquam celebraretur contractus ille, diciturque error contrarius est fini unico illius emptionis, nempe domus ex edificatio; cum cariolas, & putredo trabium postus

deserviat ad destructionem, quam ad domus adificationem; ergo ille error dedit causam contractui juridicè valido. Hoc ipsum pronuntiandum venit de peccore morbofo, & vino acido. Utrumque enim prosum inutile est ad finem à venditore intentum.

167. Probatur ulterius ex leg. *Si dolo* 5. Cod. de rescind. vendit. ibi: *Si dolo adversarii deceptus, venditionem prædii fecisse Præfès Provincia aditus animadvertent, sciens, contrarium esse dolum bonæ fidei, que in his contractibus maximè exigitur, rescindit venditionem jubebit.* Ex qua sic arguitur. Quoties lex rescissionem contractus non infligit statim per se ipsam, sed à Præatore infligendam esse decernit, contractus est validus jure civili, licet rescindendus veniat; atqui venditio, dolo inita, non rescinditur statim ab ipsa lege, sed deciditur dirimenda à Præfide Provincia: ergo valida est jure civili. Hoc ipsum assumptum evincitur ex aliis pluribus legibus, ex quibus aliquas pro sequenti conclusione dabimus.

168. Ex his legibus rejecta manet solutio Aachorum, quibus mordicus adhæret Pater Onate tom. 1. tract. 1. disp. 3. qui respondent, verum esse contractus stricti juris dolo, aut errore conceptos validos esse, non

vero contractus bonæ fidei: quia cum dolo, inquirunt, bonæ fidei ex æquo adversetur, necesse est, ut contractus bonæ fidei funditus, statimque ruat si mala fide, doloque sit initus. Rejecta inquam manet solutio hæc: Nam in leg. *Julianus*, leg. in *venditionibus*, leg. *si dolo*, nuper relatis deciditur, valere venditionem dolo, & errore initam: atqui venditio est contractus non stricti juris, sed bonæ fidei: ergo contractus bonæ fidei etiam si dolo initi sint, jure civili tenentur.

169. Impugnatur secundò prædicta solutio: Ideo contractus bonæ fidei, quibus causam dolum dedit, debent esse illico nulli, quia dolo opponitur bonæ fidei, subindeque statim debet irritare contractus bonæ fidei: sed hæc ratio nulla est; ne dicam innixa in pravâ terminorum juris intelligentia: ergo talis distinctio inter contractus bonæ fidei, & stricti juris sustinenda non est. Probatur minor: Bona fides sumpta prout opponitur dolo, & malæ fidei non solum requiritur ad contractus, qui à jure appellantur *bonæ fidei*, sed etiam ad contractus, qui *stricti juris* indignantur: mala enim fides procul ab omni humano commercio exulare debet: ergo distinctio illa nulla est. Impugnatur tertio, & retegitur præcedens ratio: Differentia juridica in-

inter contractus bonæ fidei, & stricti juris, apud omnes, in eo solum stat: quod contractus *bonæ fidei* possunt à Judice interpretari *ex æquo*, & *bono*, juxta communem usum, & consuetudinem celebrandi tales contractus, ad quem usum se remittere debent ipsi contrahentes; at contractus *stricti juris* interpretandi sunt à Judice juxta strictam verborum formulam; non daturque arbitrium *ex æquo*, & *bono* illos interpretandi: hæc sane est agnata, & juridica discretio inter has duas species contractuum, ut pro explorato est omnibus, qui vel primis Jurisprudentiæ clementis intincti sunt: ergo recurrere ad bonam fidem, prout oppositam malæ fidei Theologicè acceptæ indecorum est homini Jurisprudentiæ addito.

170. Dico tertio: stando juri positivo tunc solum veniunt annullandi contractus errore, & dolo celebrati, quoties jus præsumit errorem, aut dolum fuisse causam finalem contractus, vel fuisse circa rem, quæcumque illa sit, cui contrahentes ligarunt suum consensum; sive, (ut poliores jurista loquantur) dum jus præsumit, contrahentes ob errorem, aut dolum non consensisse in idem corpus: dum vero jus præsumit illos in idem corpus consensisse, consensisseque, con-

tractus sunt jure civili firmi; ad summumque datur decet ad actionem quanti minoris, vel ad recuperandum excessum pretii, quod solverat. Hæc conclusione patet, concilianturque iunuerunt juris decisiones, quæ aliàs videntur aperte antinomiaris: nam legibus 1. & 3. C. 7. ff. de *Aditio edicto*, jubentur venditores manestare vitia omnia, morbofoque mancipiarum, quod si non exequantur, decernitur competere emptori *Redditio*, venditionemque rescindi: ait enim lex. *Adjunt Ediles, qui mancipia vendunt, certiores faciant emptores, quid morbi, vel vitii, noxæve solutus non sit; alioquin judicium dabimus, ut id mancipii redhibeatur*: & tamen in aliis pluribus legibus, quas confertim congerant Doctores, statuitur, errorem in his qualitatibus non annullare contractum: ergo dicendum est, jus contractus illos dirimere, in quibus præsumit dolum, aut errorem dedisse causam finalem, secus vero dum illum non dederunt.

171. Urgetur, declaraturque hoc ipsum, ex leg. *Si id quod aurum* 22. ff. de *Verb. obligat.* ibi. *Si de te, mihi promittente vas aureum, stipulatus fuero, & contingit, aneum esse; teneris mihi aneum dare; quia in corpore rei donatæ consensimus. Ast si vitium cognoscens me fallere prætentassit,*

doli mali clausula tecumque agere possam. En ubi tenet contractus, dum in idem corpus rei donata contrahentes consentiunt, nempe in prima parte legis; in secunda verò doli mali actio conceditur, quia in idem corpus uterque non consentit. Hoc ipsum liquet ex leg. *In fine, ff. de Pignorat. Act. Si es datum pro auro in pignus fuerit, tenet pignus eris; & deceptus agere potest actione doli.* Nempe, quia non consenserunt in idem corpus; cum opignoriens æs vellet deponere, & pignoratarius aurum.

172 Expressius hoc firmatur ex leg. *Cum in corpus 36. ff. de acquirendo rerum dominio*, & ex leg. *Si ego pecuniam 18. ff. de Rebus creditis.* Lex igitur *Cum in corpus*, hæc habet: *Cum in corpus quidem, quod traditur consentiamus; in causis verò dissentiamus; non animadverto, cur inefficax sit traditio; veluti si ego credam, me ex testamento tibi obligatum esse, ut fundum tradam; tu existimes ex stipulatu tibi eum deberi; nam etsi pecuniam numeratam tibi tradam donandi gratiâ, tu eam quasi creditam accipias, constat proprietatem ad te transire; nec impedimento esse, quod circa causam dandi, & accipiendi dissenserimus.* Hæc lex: Ubi tenet translatio domini, cum in solutione, & tradi-

tionem fundi, tum in pecunia numerata; etiam si detur error in causa: quia nimirum uterque contrahens consentit in corpus, quod traditur; & uterque quod volebat, non aliud quidem erat, quam transferre dominium, sive ex hac, sive ex illa causa.

173 Lex autem *Si ego pecuniam 18. ff. de Rebus creditis*, hæc habet. *Si ego pecuniam tibi quasi donaturus dederò, tu quasi mutuum accipias. Julianus scribit, donationem non esse. Sed an mutua sit? videndum est: & puto, nec mutuum esse: magisque numos accipientis non fieri: cum alia opinione acceperit.* En quasi contradictoriam decisionem decisioni legis *Cum in corpus*, paulò antè expensæ: in hac siquidem nullus decidit contractus, quia error in causa fuit: nempe, quia donans ex causa donationis, accipiens ex causâ mutui pecuniam accipiebat; & tamen in lege *Cum in corpus* valida deciditur & traditio fundi, & pecuniæ numeratæ, etiam si contrahentes in causa erraverint: nullaque alia conciliandi leges has occurrit via, nisi quia in lege *Cum in corpus* præsumit jus voluntates contrahentium in idem fere, in idemque corpus consensisse, cum uterque voluisset principaliter dominium transferre quacumque ex causa: in lege autem *Si ego pecuniam*; non aliter donantem voluisse trans-

transferre dominium, nisi ex donationis titulo, qui in re defuit.

174 Præterea assertum nostrum firmius stabilitur, ex leg. *Cum ab eo, §. Mensam, ff. de Contrab. empt. & leg. Quid tamen, ff. eodem titulo.* Igitur lege *Cum ab eo*, ita decidit Julianus: *Mensam argento coopertam mihi ignoranti pro solido vendidisti imprudens: nulla est venditio; & pecunia, quæ eo nomine data est, condicatur.* Ecce ubi venditio annullatur propter errorem circa argentum, quæ materia venditionis erat. Et tamen in leg. *Quid tamen*, oppositum decernere videtur Ulpianus, ait enim: *Cum cobaredes aureolam, quæ aurea dicebatur, pretio exposito uni heredum vendidisti; eaque inventa sit magna ex parte aenea; venditionem esse constat, ideo, quia auri aliquid habet, quia si inauratum aliquid sit, & ergo aureum putem, valet venditio.*

175 Quibus ex legibus sic arguitur: Emptio aureolæ valida est, quia auri aliquid habet: Atqui mensa aliquid argenti habebat: ergo venditio mensæ valida est. Urgetur aliter. Esse inauratum idem est, ac esse auro coopertum; sed emptio aureolæ inaurate valida est: ergo & emptio mensæ auro coopertæ. Quod si ad regulam à nobis præfixam

non recurras, difficile admodum erit, leges has in amicam pacem, concordique sedus traducere; ut ægerime ab Authoribus sit, qui innumeratas solutiones pro difficultate hæc commenti sunt. Ratio igitur cur venditio mensæ nulla decernitur, est, quia emens consensum ligavit in mensam integre argenteam: tunc ergo nullus in re fuit consensus, cum ille ferretur in argentum unice; in casu verò aureolæ, consensus directus fuit in illud aurum, quod apparebat: cum ergo aurum quod apparebat non esset purum, sed stamno commixtum; aureolæque interius talis esset, qualis exterius apparebat, & aurum, quantumvis ære commixtum, aurum verum est, ideo deciditur valida venditio aureolæ; licet vel rescindi posset, vel actione quanti minoris valeat emptor recuperare tantumdem pretii, quantum estimandum erat æs, si fuisset aurum.

176 Longum profectò, operosumque nimis esset, si leges omnes, quæ conclusionem nostram fulciunt, singillatim, ac per otium expèdere suscipiamus. Ut plurimum certam est, quod in jure annullantur contractus, in quibus error, & dolus versantur: error præcipuum materiam, cui in similibus contractibus solent prudentes ligare suam voluntatem; ex illaque tanquam

ex finali causa moveri ad inendum talem contractum.

177 Ad calcem animadvertere oportet: quod, dum pro foro externo non constat, utrum error, aut dolus fuerint causa finalis? vel, an contrahentes suam voluntatem ligaverint illi circumstantiæ, circa quam verfatür error, aut fraus? tunc pro foro conscientie istandum est voluntati contrahentis. Insuper animadvertendum est; quod, quoties contractus dolosus, aut erroneus rescindendus venit, hoc fieri solum debet in favorem decepti, ita ut si ille velit, ut contractus subsistat, potest illum revalidare: deceptor autem nunquam potest sponte sua resilire: ut expressè habetur lege 1, ff. de Dolo, ibi: *Ne vel istis* (nempe deceptoribus) *malitia sua sit lucrosa; vel illis* (nimirum deceptis) *simplicitas sit damposa.*

SUBSECTIO III. SOLVUNTUR ARGUMENTA.

178 **O**BJIGIES primò contra primam conclusionem ad probandum non solum errorem circa substantiam, sed etiam circa qualitatem, annullare jure naturæ contractus: Error, & dolus essentialiter opponuntur libertati consensus, etiam verberentur circa qualitatem: sed omnis contractus iniustus sine li-

bertate est nullus jure naturæ: ergo omnis contractus iniustus cum errore, & dolo non solum circa substantiam, sed etiam circa qualitatem, est jure naturæ nullus. Probatur major: Ex Aristotele 3. *Ethicorum*, cap. 3. doctente, *errorem cujuslibet circumstantiæ tollere voluntarium.* Resp. distinguendo auctoritatem Philosophi: Tollere voluntarium actui, qui fertur simul in substantiam, & circumstantiam, concedo: actui, qui fertur solum intrinsicè motive in substantiam, nego: Si actus feratur simul intrinsicè, & finaliter in substantiam prout vestitam illa circumstantia, tunc contractus est jure naturæ nullus: quia circumstantia illa induit rationem substantiæ moraliter, & juridicè; ceterum si præsupposito amore illius circumstantiæ, actus feratur formaliter motive in substantiam, licet error fuerit circa circumstantiam, actus tenet: ut patet exemplo contritionis, ad quam quis excitatur, & quasi occasionaliter movetur ex tempestate, aut morbo.

179 **O**BJIGIES secundò: Quoties deficit aliquid essenziale contractui genericè sumpto, omnis contractus est nullus jure naturæ: sed quoties intervenit fraus, aut dolus, etiam circa qualitatem, deficit aliquid essenziale contractui genericè sumpto: ergo tunc

tunc omnis contractus est jure naturæ nullus. Probatur minor: Omni contractui essentialis est bona fides; sed ex lege *Ea verò, §. finali*, ff. Pro socio: (*Fides bona contraria est fraudi, & dolo*) nihil magis opponitur bonæ fidei, quam fraus, & dolus, ut sæpe inclamant jura: ergo, &c. Respondeo, negata prima min. disting. majorem probationis: Omni contractui essentialis est bona fides circa substantiam, sive circa objectum præcipue, & motive intrinsicè volitum, concedo: circa qualitates non intrinsicè motive volitas, nego: Dolus igitur circa qualitatem opponitur bonæ fidei solum circa qualitatem: cum ergo hæc non sit essentialis contractui, in quo non fertur voluntas contrahentis intrinsicè, finaliter motive in ipsam qualitatem, idèo talis dolus non annullat contractum.

180 **O**BJIGIES tertio contra eandem conclusionem, ut probes, contractus errore veritate circa qualitatem intrinsicè, finaliter motive, non illos annullare jure naturæ: Dum dolus, aut error circa qualitatem intrinsicè dat causam contractui, illa qualitas ponitur, vel formaliter, vel virtualiter tanquam conditio: sed eo ipso ille error non annullat jure naturæ contractum: ergo, &c. Pro-

batur min. Si illa qualitas ponitur ut conditio, talis qualitas neque est objectum formale, neque influit in consensus; sed error circa id, quod non est objectum formale consensus, neque in illum influit, contractum non annullat: ergo, &c. Probatur major. Conditiones nullo modo influit in effectum; alias non conditiones, sed causæ essent: ergo si illa qualitas ponitur, ut conditio, &c. Respondeo negatis prima minori, & secunda majori, distinguendo antec. probationis. Conditiones subjektivæ, seu tenentes ex parte subjecti non influnt, concedo: conditiones objectivæ, subdividuo: non inquant respectu causæ liberè operantis, nego: non operantis libere, transeat: vel aliter distinguo primam majorem: qualitas ponitur ut conditio essentialiter requisita ad valorem actus, concedo: non ita requisita, nego: vel aliter: ponitur, ut conditio, quæ eo ipso transit in objectum formale, & finaliter motivum, concedo: quæ non ita transit, nego: conditio, cui contrahens suam ligavit voluntatem, transit in objectum principaliter intentum a contrahente.

181 **O**BJIGIES quarrò: Hic actus, volo ducere Bertam, quis est dives, habet pro objecto forma-

mali, & motivo divitiis: sed etiam si detur error, aut dolus circa divitiis (que non sunt de substantia Matrimonii) Matrimonium contractum vi illius actus non est nullum: ergo Matrimonium contractum cum errore circa qualitatem moventem intrinsecè, & formaliter non est jure nature nullum. Probatur minor. Idèd talis error annullaret Matrimonium, quia æquivaleret huic: *volo ducere, si sit dives*; ac proinde, deficiente conditione, deficeret consensus, utpotè conditionatus: atqui ille actus, *volo ducere, quia est dives*, non æquivaleret huic: *volo, si sit dives*: ergo talis error non annullat Matrimonium. Major videtur certa: probatur minor. Hic actus: *Volo ducere, quia est dives*, fertur absolute in personam; hic autem: *Volo, si est dives*, fertur solum conditionatè; sed consensus absolutus non æquivaleret conditionato: ergo neque primus actus æquivaleret secundo. Urgetur: Si tales actus æquivalerent inter se, etiam æquivalerent inter se hi duo actus: *Odio habeo peccatum, quia desumpsit, & quis dignum pena æternæ*: *Odio habeo peccatum si sit desumpsit, & dignum pena æternæ*: atqui hi actus inter se non æquivalent: ergo neque illi. Probatur minor: Si tales actus circa peccatum æquivalerent inter

se, per primum actum non odio haberetur peccatum pro casu, quo non esset deformis, aut pena dignum: ergo non sufficeret ille actus ad justificationem intra Sacramentum Penitentia; nam odium peccati requisitum ad justificationem, debet esse efficax pro omni hypothèsi: ergo illi actus non æquivalent inter se.

182 Resp. ad argumentum negata prima minori, distinguendo minorem probationis: non æquivaleret quo ad affectivum, nego: quo ad iudicium, quod supponit, concedo: Primus actus supponit existentiam, secundus autem non illam supponit, sed dubitat: Uterque autem fertur in personam mediè divitiis, vel finaliter propèr divitiis. Ad secundum respondeo concessa majori sub data solutione, distinguendo ultimam probationem inclusam: Odium peccati requisitum ad justificationem, debet esse efficax pro omni hypothèsi possibili, concedo: impossibili, nego: vel aliter; pro omni hypothèsi deservente objectum formale ipsius odii, nego: non illud deservente, concedo: evidens enim est, quod actus qui intrinsecè movetur ex aliquo objecto formali, statim deficit deficiente ipsius objecto formali.

Obji-

183 Objicies quintò contractum secundam conclusionem Leg. 63. tit. 5. part. 5. ubi de emptione dolosa dicitur: *Si el comprador engañó con malicia, debe volverlo vendido, y los intereses; si con buena fe, basta, que restituya el precio*: Pude el comprador desfacer la vendida, y es tenuto el vendedor de tornarle el precio, con los daños y menoscabos, que le huvieren venido por esta razon: ergo qui dolo malo emit, non acquirit dominium rei venditæ: ergo talis contractus est ipso jure nullus. Resp. distinguendo primum consequens: ergo non acquirit dominium firmum, & irrevocabile, concedo: infirmum, & revocabile ad voluntatem dolum patientis, nego. Constat solutio ex dictis sectionibus præcedenti circa contractus metu initos: & nego secundam consequentiam. Rectè enim statim restitutio mediè rescissione contractus, & ipsius valor: imò ex verbis ipsius legis aperè deducitur; contractum dolosum à principio valere: ait enim lex: *Puede el comprador desfacer la vendida*: ergo non est statim nulla, sed rescindenda ad nutum dolum passî.

184 Objicies sextò, ex cap. Abbas de bis que vi: ubi præcipitur integra restitutio, eorum, quæ per vim acquisita sunt: atqui vis, & dolus eodem effec-

tus in jure habent: ut constat, ex cap. Cum contingat de jure jurandi, ex leg. Si dolo, ff. de inutili stipulat. & concordantibus: ergo qui ex dolo rem accepit, tenetur illam reddere: ergo contractus fuit ipso jure nullus. Roboratur ex Leg. Ea verò finali, ff. Pro socio, ibi: *Societas si dolo malo, aut fraudandè causa coita sit, ipso jure nullius momenti est*. Resp. ad argumentum, distinguendo primum consequens: tenetur illam reddere post sententiam Judicis, aut mediante rescissione ad voluntatem decepti, concedo: ante talem sententiam, & immediatè, nego: & nego secundam consequentiam: imò ut diximus agentes de metu: potius inferretur ex dicto cap. Abbas, contractum fuisse validum; ait enim Pontifex: *Quoniam qua vi, metusque causa sunt, debent in irritum revocari*: ergo non sunt statim irrita.

185 Ad roborationem distinguo verba legis: *societas, si dolo malo* circa qualitates, vel dolo non dante causam finalem contractui, ipso jure nullius momenti est, nego: *dolo malo* dante intrinsecè, & finaliter causam contractui, subdistinguo: *ipso jure* mediè rescissione, concedo: non interveniente rescissione, nego: si etenim lex hæc non ita intelligatur, directè, & immediatè adverbabitur legi Julianus, & s. r.

T

Inf.

Infortiorum, & aliis à nobis in probationem nostræ conclusionis adductis. Nec novum est in jure, actus illos appellari nullos, & nullius momenti ipso jure, qui à principio sunt validi; ita tamen, ut ad voluntatem alterius contraheutis possint annullari, ut habetur leg. 1. *Col. de Rescindenda venditione*; & tenet ibi Glossa cum communi, in qua dicitur: *Venditio nullius momenti*. & tamen jubetur rescindi per Provinciam Præsidentem.

186 Objicies septimò, leg. *Et eleganter, ff. de Dolo malo*, in qua cum minor vigintiquinque annis, dolo inductus, servum cum peculio vendidisset, Ulpianus, explanans sententiam Pomponii, & Juliani super hoc, inquit: *Hoc enim sic accipimus, cavere dolo emptorem, ut ex empto teneri non possit, aut nullam esse venditionem, si in hoc ipso, ut venderet, circumscriptus est*: ergo venditio per dolum facta, ipso jure nulla est. Aliqui respondent, idè venditionem in objecta lege esse ipso jure nullam, quia celebrata fuit sine autoritate curatoris; sed hæc solutio displicet: nam conditionalis illa, *Nullam esse, si in hoc ipso, ut venderet, circumscriptus est*, aperte decidit, rationem nullitatis in ipso dolo consistere. Respondet ergo cum aliis distinguendo legem; venditionem esse nul-

lam absolute, nego: in favorem; & ad nutum decepti, concedo.

187 Objicies octavo, servitus est qualitas respectu contractus matrimonialis: sed error, & dolo circa servitutum matrimonium annullant; est enim impedimentum dirimens, ex cap. 2. *de finali, de Conjugio servorum*: ergo dolo, & error circa qualitatem annullat contractus. Resp. primò negando majorem: Nam conditio servilis respectu matrimonii pertinet ad ipsius substantiam; nam in eo consensus fertur in personam, non utrumque, sed in ordine ad mutua traditionem, liberamque commorationem, & cohabitationem; & cum servitus hæc traditionem, liberamque cohabitationem impedit, idè ad substantiam matrimonii spectat. Secundo potest responderi, concessis præmissis, negando consequentiam: nam dum agitur de dolo circa qualitates, ab omnibus Doctoribus statim sejungitur qualitas servitutis pro matrimonio, eo quod circa illam extent speciale juris dispositiones, quæ nequeant in consequentiam trahi ad alios contractus.

188 Instabis contra primam solutionem: Si conditio servilis pertineret ad substantiam matrimonii, illud dirime-

ret,

ret, nedum jure positivo, sed etiam jure naturali; atqui hoc est falsum: ergo, &c. Impugnatur secundo dicta solutio: Si servitus ad substantiam matrimonii spectat, illud dirimet, non solum dum ignoratur, verum etiam cognita; atqui hoc est falsum: ergo non pertinet ad substantiam matrimonii. Probatur sequela: Quod opponitur substantiæ matrimonii, illud dirimit sive ignoretur, sive sciatur; sed servitus opponitur substantiæ matrimonii, cum per nos opponatur mutæ corporum traditioni: ergo, &c.

189 Ad instantiam resp. cum P. Sanch. lib. 7. de *Matrimon. disput. 19.* negando minorem: Hoc enim impedimentum de jure naturali tale est. Ad secundam nego minorem, distinguoque majorem probationis: Quod opponitur substantiæ matrimonii secundum se considerati, illud dirimit, sive ignoretur, sive sciatur, concedo: considerati, ut favorabili ipsi contraheuti, nego: & de cæsum distincta minori, nego consequentiam. Matrimonium igitur quædam habet ipsi intrinseca, & essentialia, quæ ipsum in omni hypothesi annullant; quædam verò habet, quæ solum sunt ipsi essentialia in favorem contraheutium; quæ, si contraheutes illis cedant, non

ipsum irritant; & talis est conditio servilis, & mutua traditio actualis corporum: ut lædè defendimus; expendimusque tractatu de B. Virgine, dum verum matrimonium inter Beatissimam Virginem, & SS. Patriarcham Josephum propugnāvimus. De essentia siquidem matrimonii non est usus juris in corpus conjugis, sed solum ipsum jus remotum ad traditionem, quod jus potest ab ipsis contraheutibus libere impediri, subindeque validum est matrimonium cum voto servandi calitatem ex consensu alterius conjugis emisso.

190 Reclamabis: ergo similiter poterit dici, quod impotentia absoluta antecedens matrimonium, illud non dirimit, si sit cognita, quod est aperte falsum. Nego illationem, quia talis impotentia cum reddat corpus ab intrinseco ineptum ad traditionem, nequit fundare jus adhuc remotum, & dependens in illius usu solum à voluntate contraheutium; subindeque opponitur naturæ matrimonii secundum se considerati: cæterum si impotentia ipsum matrimonium subsequatur, tunc illud non dirimit, quia jam fundatum erat tempore apto jus illud.

191 Objicies nono: Contractus onerosus, qui mutuum obli-

obligationem non parit, est ipſo jure nullus: ſed contractus venditionis, v.g. dolo, aut errore iudicis non parit mutam obligationem: ergo eſt ipſo jure nullus. Probatur minor: Talis venditio non obligat deceptum: ergo non parit mutam obligationem. Probatur antecedens: Deceptus non tenetur ſtare contractui, poteſtque pro libito ſuo reſilire: ergo talis venditio non obligat deceptum. Reſp. negatis prima minori, & antecedenti probationis, diſtinguendo ultimum antecedens: deceptus non tenetur ſtare contractui ante illius reſciſionem, nego: dum reſcinditur, concedo: vel aliter: non tenetur abſolute, concedo: dependenter à ſua voluntate, nego: vel aliter: non tenetur antequam velit illius reſciſionem, nego: poſtquam vult illum reſcindere, concedo: Deceptus, ſi velit, poteſt à contractus obligatione liberari: ceterum uſque dum velit reſilire, tenetur ſtare contractui; contractus itaque à principio utrumque adtingit, dependenter tamen à voluntate decepti, qui ſi nolit contractum reſcindere, manet abſolute ligatus.

192. Obijcies decimo contra 3. contractus ex errore, & dolo circa ſubſtantiam tenet jure poſitivo: ergo non venit annullandus. Probatur autec-

dens; ex leg. *Si id quod aurum*

22. *ſf. de Verb. obligat.* & leg. *In ſine. ſf. de Pignorat. act.* quas attulimus in probationem noſtræ conſuſionis. Ex quibus ita arguitur: Materia pertinet ad ſubſtantiam contractus: ſed cum dolo circa materiam, decidit lex, valere duplicem illum contractum, de quo in illa eſt ſermo: ergo, &c. Reſp. diſtinguendo maj. materia pertinet ad ſubſtantiam phyſicam contractus, concedo: ad ſubſtantiam juridicam, ſubdiſtinguo: ſi det cauſam ſinealem contractui, concedo: ſi non det, nego: In prædictis legibus contrahentium voluntates directæ fuerunt ad illud corpus, quod ibi erat: ut patet manifeſte ex verbis illis: *Quia in corpore rei donata conſenſimus*: unde cum in idem corpus conſenſerint; materia erat quaſi accedens morale, & juridicum.

193. Obijcies undecimo legem *Cum in corpus* 36. *ſf. de Acquirendo rerum dominio*, quam in favorem noſtræ conſuſionis adduximus: ex qua arguitur primo: Species contractus pertinet ad illius ſubſtantiam: ſed etiam ſi detur error circa ſpeciem contractus in præſubjecta lege, contractus tenet: ergo cum errore circa ſubſtantiam ſtat contractus. Arguitur ſecundo: Cauſa contrahendi eſt ſineis contrahentium: ſed in prædicta

le.

lege datur error circa cauſam contrahendi; nam alius ſolvit ex cauſa teſtamenti, alius accipit ex cauſa ſtipulationis, & tamen contractus tenet: ergo cum errore circa cauſam ſinealem ſtat contractus. Arguitur tertio: Qui donat movetur intrinſecè ex motivo donandi; ſed in allegata lege ſtat contractus, & tranſfertur dominium etiam ſi detur error in tali ſine: ergo, &c.

194. Reſp. ad primum diſtinguendo maj. ſpecies contractus pertinet ad illius ſubſtantiam, ſi intrinſecè reſpiciatur motivum illius ſpeciei, concedo: ſi intrinſecè non reſpiciatur, ſed ſolum tranſlatio dominii; & ſolutio, quocumque ex titulo, nego; & diſtinguo min.: ſed etiam ſi, &c. & motivum, ſeu ratio ſpecifica illius contractus reſpiciatur intrinſecè ab illis contrahentibus, nego: & non reſpiciatur, concedo. Ad ſecundum nego abſolute majorem; nam ſineis contrahentium eſt tranſlatio juris, que

eſt eſſentia contractus. Ad tertium, nego majorem: non enim movetur ex ſine donandi; ſed tranſferendi dominium in accipientis commodum: cum ergo dominium tranſferatur, ſive ex cauſa donandi, ſive ex cauſa mutui, idè tenet ille contractus; quia, ut ipſa lex ait, *cum in corpus quod traditur conſentiamus, licet in cauſis diſſentiamus, non datur ratio, cur inefficax ſit traditio.* Finis etenim ſolventis erat ſolum, ſolvere debitum, ſive hoc deberetur ex teſtamento, ſive ex ſtipulatione; cum hoc ſubſtantiam debiti, liberationemque ab illo non immutaret. Si autem donans li-gaſſet ſuam voluntatem donationi, ita ut ex mutuo, aut alia cauſa neutiquam vellet tranſferre dominium; tunc nullus profecto eſſet contractus; ut evenit in caſu legis *Si ergo Pecuniam* 16. *ſf. de Rebus creditis*, quam ſuprà dedimus: & hac pro forma contractus dic-ta ſunt facis.

